

Õiguskantsler

Erkki Keldo
Majandus- ja
Kommunikatsiooniministeerium
info@mkm.ee

Teie 16.09.2024 nr 2-2/2324-1

Meie 18.09.2024 nr 18-2/241459/2405304

Arvamus kollektiivse töötüli lahendamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta

Austatud minister

Täna Teid võimaluse eest avaldada arvamust Kollektiivse töötüli lahendamise seaduse (KTTLS) muutmise ja sellega seotud teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kohta.

Arvamuse kujundamiseks antud kaks tööpäeva on paraku liiga napp pakutud muudatuste põhjalikuks analüüsiks. Seetõttu kordan varasemate sellelaadsete ettepanekute teoreetilise arutelu ja mitteametlike konsultatsioonide ja käigus väljendatud seisukohti.

1. Kui Vabariigi Valitsus kavandatava muudatuse heaks kiidab ja seaduseelnõu Riigikogus algatab, tuleb silmas pidada Õiguskantsleri võimalikke rollikonflikte Riikliku lepitaja ja teiste temale pandud ülesannete täitja vahel. Vähemasti teoreetiliselt võib näha probleemsena olukorda, kus Õiguskantsler peab Riikliku lepitajana lahendama kollektiivset töötüli valdkonna x töötajate ja tööandja vahel, ning samal ajal viima läbi põhiseaduslikku järelevalvet normi osas, mis lubab või keelab valdkonna x töötajatel streikida. Sellest, kas töötüli võib viia streigini või mitte, sõltub teatud ulatuses lepitusmenetluse iseloom.

2. KTTLS § 21 lg 3 järgi peab Riiklik lepitaja määrama elanike ja majanduse esmavajadusi rahuldavates ettevõtetes ja asutustes kindlaks hädavajaliku teenindus- või tootmismahu, kui töötüli pooled selles kokkuleppele ei jõua. KTTLS § 21 lg 4 järgi peab Vabariigi Valitsus kehtestama elanike ja majanduse esmavajadusi rahuldavate ettevõtete ja asutuste loetelu. Seda pole Vabariigi Valitsus teinud. Võimalik, et kehtivas seaduses ettenähtud lahendus ei ole parim. Ilmselt on raske määratleda esmavajadusi rahuldavaid ettevõtteid ja asutusi nii, et loetelu ei muutuks liiga kitsaks ega liiga laiaks, oleks ajakohane ja selge. Samuti võib sellise loetelu koostamisel olla keeruline arvestada streigi ulatusest ja kestusest tingitud tagajärgi eri valdkondades (nt seda, mis juhtuks, kui streik hariduse valdkonnas kestaks kuude kaupa). Igal juhul pean vajalikuks, et enne Riikliku lepitaja rolli võimalikku ümberkujundamist kehtestaks Vabariigi Valitsus KTTLS § 21 lg 4 ette nähtud loetelu või lahendaks selle küsimuse muul põhiseaduspärasel moel.

3. Streik on vabas maailmas üks legitiimseid oma õiguste kaitsmise viise. Sellega seoses tuleks KTTLSi muutmise kontekstis analüüsida täiendavaid võimalusi, kuidas saavad oma õiguste (töötingimused, töötasu, puhkeaeg) eest seista nende asutuste ametnikud ja töötajad, kellele laieneb streigikeeld või ulatuslikud streigipiirangud.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

4. Eelnõu seletuskiri väidab, et Riikliku lepitaja koormus pole siiani olnud suur ega õigusta seetõttu eraldi asutuse pidamist ega sellele praeguses mahus riigieelarve vahendite eraldamist. Sellest väitest paraku ei tulene, et lepitaja töökoormus ei võiks tulevikus suureneeda näiteks kestva majandusliku surutise olukorras, riigieelarves läbi viidavate kärpete või muude asjaolude tõttu.

5. Sotsiaalpartnerite ehk töandjate ja töövõtjate ettevaatlikkus ja tõrksus Riikliku lepitaja institutsiooni ümberkujundamise on mõistetav, kuivõrd selle tagajärjel antaks Riikliku lepitaja ülesanne Õiguskantslerile ning iseseisev Riiklik lepitaja kui ametnik kaoks. Sotsiaalpartnerid peavad oluliseks, et kollektiivseid töötülisid lahendaks ja töörahu taastaks ametiisik, kellel on tööturu osapoolte usaldus ja vastav kogemus. Usaldust saab luua avameelse arutelu käigus, paraku käesoleva eelnõu ettevalmistamisesse sotsiaalpartnereid ei kaasatud. Seetõttu tuleks eelnõu ettevalmistamisel aeg maha võtta ning anda ministriumile, Riiklikule lepitajale, sotsiaalpartneritele ja Õiguskantslerile võimalus kavandatavate muudatuste vajalikkust ja põhjendatust arutada.

7. Mõistes soovi kasutada riigieelarve raha senisest tõhusamalt, tuleks Vabariigi Valitsusel täiendavalt kaaluda, kas loodetav kulude kokkuhoid kaalub üles võimaliku konflikti sotsiaalpartnerite ja valitsuse vahel. Õiguskantslerile tuleks täiendava ülesande täitmiseks eraldada riigieelarvest täiendavalt ca 80 000 eurot aastas lepitusprotsessi eest vastutava ametniku ja ekspertide palkamiseks, tõenäoliselt lisanduks ka muid kulusid.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise